

Universitatis vestre consultationem accepimus, qua nos requisistis, utrum Laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad iussionem Abbatis, in cuius servitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut Conversum temerarias manus præsumit injicere, maxime ubi causa non subest, propter quam debeat verberari. Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat, Abbas in propria persona, vel (si necessitas urget) per Clericum, vel Monachum fieri jubeat: tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui verberant (etiam si causa subesset) excommunicationis sententiam, donec ad Apostolicam sedem veniant, nequaquam evadunt.

C A P. XXV.

Clericus, ut Laicus incedens, tertio monitus non rescipiscens, perdit privilegium Clericale.

Idem.

In audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrum Clerici, qui arma militaria (relictis habitibus Clericali) gestare nullatenus erubescunt, si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se a captione redemerint, illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur? Ad hæc tibi breviter respondemus, quod cum frustra Ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium Principum huic responso satis efficax asserat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretriciali fuerit deprehensa: hujusmodi Clerici, si a Prælati suis tertio communiti militaria noluerint arma depone, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.

C A P. XXVI.

Excommunicatus propter injectionem manuum in Clericum impeditus ire ad curiam potest ab inferiore absolvi: sed impedimento cessante tenetur curiam visitare suscepturus mandatum Apostolicum.

Idem.

Quod de his: [& infra. 1] Fr. t. t. duximus respondendum, quod is, qui asserit se in canonem latæ sententiæ incidisse, non aliter quam per sedem Apostolicam, vel ejus Legatum absolutionis potest beneficium obtinere: nisi forte in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta gravaretur, quod ad Eccl. Rom. laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

Cæterum ab his in forma sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus, & opportunitate concessa, Rom. Ecclesiam in propria persona debeant visitare.

[1 Etiam in quibus non dubitas, & quid de his observari debeat, plurimum agnovisti, sed. Apost. responsa requiris, tanto Fr. t. magis in Domino commendamus, quanto in his, que sacrorum canonum institutionibus sunt expressa, aut. n. procedere desideras, & disponis. Sane requisivit a nobis Fr. t. utrum qui se confretur in latæ sententiæ canonem incidisse, nec ad hoc potest induci, ut ad sed. Apost. veniat, absolvendus ab ipso, vel a simplici Presbytero, absolutionis debeat, vel possit beneficium promereri, & utrum Presbyteris bigamis, & viduarum maritis, & eorum uxoribus viam universæ carnis ingressis Missarum solennia liceat celebrare. Verum licet quid de his observari debeat, satis in canonibus sit definitum, hoc tamen]

a Cap. 13. eod. tit. in 2. comp. vid. Henric. Boich. b Ergo in illicitis non est dominis obtemperandum. facit, quod notat Bald. in l. servos. C. ad l. Jul. de vi publ. c Cap. 14. eod. tit. in 2. comp. vid. Sylvestrum super. c. citatum. d C. 15. eod. tit. in 2. comp.

C A P. XXVII.

Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem, expressa una causa, seu una excommunicatione, non habetur pro absoluto quoad aliam.

Innoc. III. Archiepiscopo, Decano, & Præcentori Lugdun. [an. 1212.]

Cum a pro causa, quæ inter G. & F. Cabilonenf. Ecclesiæ Archidiacon. vertebatur, eis concesserimus auditorem, procurator G. allegavit, quod cum F. Archidiaconus in Succentorem in communi dormitorio manus injecisset temere violentas, & eum traxisset verberando per claustrum, tu frater Archiepiscopo eum ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ, fecisti excommunicatum publice nunciari: [& inf. 1] Discr. vestre mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua impetravit, ipsum tanquam excommunicatum satisfacere Ecclesiæ suæ pro altera, monitione præmissa, cogatis.

[Ipse vero ad Apost. sed. accedens confessus est, quod in Clericum manus injecerat violentas, suppressit autem, quod immunitatem violasset Ecclesiæ, super absolutione sua literas impetravit. Nos igitur causam ipsam vestro examini committentes.]

C A P. XXVIII.

Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcumque contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quoad Deum absolutus: sed si constat Ecclesiæ de contritione præcedenti, absolvetur etiam post mortem ab eo, a quo vivus fuerat absolvendus: & heredes ejus compelluntur per Ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

Idem Abbati S. Andrea. [an. 1212.]

A nobis est sæpe quaesitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentia manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur Ecclesiæ unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus, & utrum pro tali recipienda sit elemosyna, & a fidelibus sit orandum: [& inf. 1] Nos igitur consult. t. breviter respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur: iudicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus: & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissolvitur: illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur: quod in suscitatione c. Lazari sermo Evangelicus manifestat, quem prius Dominus suscitavit, & Apostolis præcepit postmodum solvere suscitatum. Unde quantumcumque se quis juramento præstito, quod Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit: quantacunque d. poenitentia signa præcesserint, si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus. Potest tamen, & debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis poenitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat, quod Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos: & quod legitur: Non communicetur

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. citatos super glossa. b Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. c Joann. 11. d al. qualiacunque poenitentia signa præcesserint.

nietur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cum est communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisse, quem non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impedit, & in certis casibus a canonibus denotatis ligasse legatur Ecclesia mortuos, & solvisse. Ut autem in uno pariter, & eodem negotio & servemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus, statuimus, ut illius mortui absolutio a sede Apost. requiratur, qui cum viveret ab ea fuerat absolvendus: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, a quibus dum viverent fuerant absolventi. Absolutionis autem forma fervetur a, ut fiat cum poenitentiali Psalmo, & tam oratione Dominica, quam alia consueta. Heredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione præmissa noluerint, per district. Eccles. compellas.

[1 Ut autem, quod intendimus per suppositionem exempli aperius exprimamus, quidam Presbyter, & Canonicus regularis, sicut per tuas nobis literas intimasti, cum publica laboraret infamia, quod ad quandam conjugatam accederet, maritus ejusdem mulieris, & consanguinei ejus in eum manus injecerunt temere violentas, propter quod per Episcopum denunciati sunt excommunicationis sententiæ subjacere. Verum ipsi postmodum ad eundem Episcopum accedentes, præstito in manibus ejus, quod parerent iudicio Ecclesiæ corporaliter juramento, in mandato receperunt ab ipso, quod propter hoc Apostolico se conspectui præferant. Cumque unus illorum se ad iter accingeret ad sedem Ap. veniendi, a quibusdam suis a mulis est peremptus, & extra cæmeterium Ecclesiæ tumulatus: & licet contra interfectores amici, & consanguinei interfecti graviter sint commoti, promiserunt tamen eis, quod omnem rancorem remitterent, & offensam, dummodo interfecti cadaver traderetur Ecclesiæ sepultura. Videtur igitur forsitan in hoc casu quibusdam, quod cum sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, & iudicium Ecclesiæ debeat imitari, cum interfecto prædicto manifeste poenitentia signa præcesserint, & propter hoc absolutus etiam ab Ecclesia sit habendus: sed e contrario cum ex sola culpa ligetur quis quoad Deum apud triumphantem Ecclesiam, ex sola vero sententiæ ligetur quoad hominem apud Ecclesiam militantem, quandoque vinculum culpæ remittitur apud Deum, sed apud homines non absolvetur, nisi forte quando vinculum sententiæ relaxatur. Alioquin Ecclesiæ absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione præter Sacerdotale officium rigor relaxaretur Ecclesiastica disciplina.]

C A P. XXIX.

Detinens Clericum in custodia, vel vinculis sine læsione excommunicatus est. h. d. primo. Communicans excommunicato scienter in crimine excommunicatus est: & nisi difficultas impediatur, absolvi debet ab excommunicatore cum juramento. Communicans vero extra crimen reconciliari potest per simplicem Sacerdotem sine juramento. h. d. usque ad finem.

Idem Vvatislaven. b Episcopo. (an. 1212.)

Nuper a nobis tua c. discretio requisivit, quid de illis Laicis sit faciendum, qui Clericos [sine læsione tamen] in custodia detinent publica, vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem a simplici Sacerdote, vel Episcopi seu Archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda? Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respondemus, quod in primo consultationis articulo non credimus Laicos poenam excommunicationis evadere, quamvis per d. eorum factum corporalis læsio non fuerit subsecuta, citra quam violentia

a Vid. Burch. l. 9. decr. c. 8. b Vvatislaven. al. Vvatislaven. c Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. d Dicitur, per, deest in antiquior. exemplar.

sæpius circa Clericos nequiter perpetratur. In secunda vero quaestione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communitur criminoso, ei consilium impendendo, auxilium, vel favorem: aut alias in oratione vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo, vel ejus superiore marito delicti tunc erit absolutio requirenda: cum facientem, & consentientem par poena constringat. In secundo vero casu a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere: quamvis enim & tunc non iudicis, sed juris sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem, qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolvi: qui vero juxta secundum modum, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum si difficile sit ex aliqua justa causa, quod ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat, concedimus indulgendo, ut (præstita juxta formam Ecclesiæ cautione, quod excommunicatoris mandato parebit) a suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.

C A P. XXX.

Juramentum excommunicati de stando mandatis Ecclesiæ non habet vim absolutionis. h. d. primo. Excommunicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas: alias communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicandus majori, nisi ille esset excommunicatus cum participibus suis, qui tunc esset excommunicatus majori.

Idem Strigoren. Archiepiscopo. (an. 1212.)

Quod b in dubiis: [& inf.] Respondemus, quod excommunicato, licet, quod sit mandato Ecclesiæ juramento firmaverit, communicari non debet, donec per Ecclesiam fuerit absolutus, alioquin post juramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Gregorii Papæ capitulum: Quoniam multos, specialiter excusantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis præsumptuose participant, præter personas dicto canone annotatas, nisi ab eorum participatione communiti forte desisterint, excommunicationis vinculo sunt innodandi: secus autem si scienter ei communicant, qui cum participibus suis est vinculo excommunicationis sententia innodatus: tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt.

C A P. XXXI.

Excommunicato communicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alii vero non tenentur de necessitate, licet interdum possint de necessitate urgente.

Idem Docturibus decretorum Bonon. (an. 1213.)

Inter alia c, quæ Strigon. Archiepiscopus proponi fecit, nos recolimus respondisse, quod nullus nominatim excommunicato scienter communicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Greg. Papæ C. Quoniam multos, specialiter excusantur. Verum ex hac responsione orta est occasio disputandi, aliis concedentibus, quod excommunicato communicare tenentur personæ in prædicto C. nominatæ, præsertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebantur: aliis asserentibus

a Vid. B. Thom. in quaest. additis ad 3. p. 9. 23. art. 2. b C. 9. eod. tit. in 3. comp. Pars sup. de poen. c. quod in dubiis. c Cap. 4. eod. tit. in 3. comp. Vide Hostiensium in summa de sent. excom. 5. & quæ sit poena.

ferentibus eos communicare licite posse, si velint: non tamen ad hæc ex necessitate teneri. Ut igitur unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem hujusmodi aliter duximus absolvendam, quod cum quadam personæ in præmissis capitulo denotata, illis, in quos lata fuerit excommunicationis sententia, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adherere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum daret) beneficio canonis id agente, a priori non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, & ita per consequens ad communionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Illud autem non ad omnes personas capituli credimus referendum, ut videlicet obnoxietati hujusmodi sint subiectæ, cum viatores, peregrini, & mercatores a communione talium personarum (nisi articulus necessitatis imminet) debeant abstinere, ut in fine colligitur manifeste, sed ad illas duntaxat, quæ talibus arctiori tenentur obnoxietate constrictæ: quibus tamen in his, pro quibus sunt excommunicatione notatæ, ut in criminibus, communicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

C A P. XXXII.

Si excommunicatus pro manuum injectione scienter recipit ordines, si est Clericus secularis, deponendus est: si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans jus vel factum sic excommunicatus recipit ordines, si est Clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa: si regularis, dispensat Abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave.

Idem. (an. 1213.)

Cum illorum a absolutio, qui pro violenta manuum injectione in Clericos labem excommunicationis incurrunt (quibusdam casibus a prædecessore nostro exceptis) sedi duntaxat Apost. reservetur, nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligent, in excommunicatione positum, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat, Apostolicum sæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in lata sententiæ canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, juris ignari, nesciunt exinde se teneri. Primos b, si fuerint seculares Clerici c, a susceptis ordinibus censuram in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quam Episcopi absolute mandato sedis Apostol. speciali, dispensandi facultatem se noverint non habere, quibus etiam est absolutio talium interdicta: cum majora d intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Rom. Pontif. auribus intimari, ut ab eo secundum rigorem, vel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licet ab Alexandro Papa fuerit constitutum, Monachi & Canonici regulares quocumque modo se in claustris percusserint, non sunt ad Apostol. sed. mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur: & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est dioces. Episcopi adhibenda: & alibi dicatur, quod de seculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cætera postmodum confitentur se tale commississe delictum, per e quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Rom. Pontif. Abbas non potest nec debet eos absolvere, quamvis præsumptionem delinquentium debita possit animadvertione punire: nos tamen in religionis favorem, & ut evagandi materia subtrahatur, majorem eis gratiam

exhibere volentes, eorum Prælati, quod etiam talibus absolutiois beneficium impertiri valeant, indulgemus, nisi excessus ipsorum extiterit difficilis, & enormis, utpote si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta, cum excessus tales, & similes nequeant sine scandalo præteriri. Si vero claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustris manus injecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui passus est injuriam, absolvatur. Quod si Clericum percusserit secularem, non nisi per Apostol. sed. (ut scandalum evitetur) absolutiois gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines promoveri contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos vero facti memoriam, vel juris peritiam non habentes monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem poenitentiam, & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit, & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, ut volenter contra oblivionem, vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

C A P. XXXIII.

Monialis percussus Monialem seu Conversum, vel Clericum secularem, incidit in excommunicationem, & ab Episcopo loci absolvi potest.

Idem Pistoriensi Episcopo. (an. 1213.)

DE Monialibus a tua a nobis Fraternitas requisivit, per quem eis sit beneficium absolutiois impendendum, si vel in se invicem, vel Conversos, vel Conversas suas, aut Clericos etiam, manus injecerint temere violentas. Super hoc igitur tuæ consult. taliter respondemus, ut per Episcopum, in cujus diocesi monasteria fuerint, absolvantur.

C A P. XXXIV.

Contractus etiam, qui sine communiione explicari non potest, non dissolvitur, seu impeditur per excommunicationem supervenientem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.

Idem universis Cruce signatis. (an. 1198.)

SI b vero: [& infra. 1] Quod si Veneti forte nec satisfacere voluerint, nec absolvi, vobis permittimus, ut cum ipsis in terram Sarracenorum, vel provinciam (juxta quod inter vos convenit, & ipsos, vel honeste convenierit) navigio transeat, quanto minus poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe veniæ communicantes eisdem. Cum enim jam a vobis majorem nauili e receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiam coartari: si aliter fieret, videremini vos damnum ex poenitentia, ipsi vero præmium ex contumacia reportare d: cum ad hoc debitum exolvendum ipsi vobis maneant obligati, & ab excommunicationis exigi possit & recipi, quod debetur. Est autem cautum in jure, quod si quisquam per terram hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea si paterfamilias domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, a participatione illius familia excusatur. Licet ergo dux Venerorum dominus navium tanquam paterfamilias domus in excommunicatione persistat, vos tamen tanquam ipsius familiam, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non continget: & excusabiles eritis apud

a Cap. 6. eod. tit. in 3. comp. b Cap. 7. eod. tit. in 3. comp. c Naulum est pretium, quod solvitur nautis pro vectura. d Vid. l. sancimus. C. de pan. l. si quis. §. legis. G. de inoff. test.

a Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. b in recentioribus, Primo: sed in antiquioribus, Primos. c Dicitur, Clerici, deest in vetustis Cod. d al. cum & majora. e propter.

apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis sub spe poenitentiae communicaveritis ipsis, in quibus eorum communicationem non potueritis a evitare.

[1 Vos poenitet de commissis, & plene proponitis satisfacere de peccato, Deum vobis credimus, imo novimus, jam placatum. Si ergo Veneti ad satisfactionem inducti, & absolutiois beneficium meruerunt obtinere, secure cum eis navigare poteritis, & in prælio Domini præliari.]

C A P. XXXV.

Prælati potest, & debet Clericum subiectum incorrigibilem incarceratione, & Laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentia capere possunt Clericos, & ad iudicium ducere.

Idem Londonen. Episcopo. (an. 1213.)

UT b famæ tuæ: [& infra. 1] Sane consulisti nos, utrum Clerici graviter excedentes, qui tute non possunt monasteriis ad agendum poenitentiam deputari, quoniam cum non poeniteant de commissis, opportunitate fugiendi captata carcerem fugerent claustris, & prioribus se scelerebus scelestis immiscerent, a te, vel aliis Prælati suis arctæ possint custodiæ mancipari? [& infra. 2] Respondemus, quod cum Prælati excessus corrigere debeant subditorum, & publicæ utilitatis interstet, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solum possunt, sed debent etiam Clericos, postquam fuerint de crimine canonice condemnati, sub arcta custodia detinere: qui cum sint incorrigibiles, nec in monasteriis valeant custodiri, ad similia vel p-jora facile laberentur. Laici vero citra excommunicationis sententiam capere Clericos, & ad iudicium trahere possunt c, si oporteat etiam violenter, dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subiecti, & quorum est corrigere criminosos: cum hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio vel rebellio exigit Clericorum.

[1 Consulas saluti, & si: malorum audaciam comprimas, & ut ab eis honorum innocentiam tuearis, super his nos humiliter consulis, quæ officium pastorale contingunt, ut de nostra responsione securus injuncta tibi sollicitudinis debitum laudabiliter exequaris.]

[2 Et utrum Laici, si Clericos in magnis scelerebus deprehendant, in canonem incidant lata sententiæ: cum vero comprehendere, nec ad iudicium trahere ipsos possunt, nisi in eos manus injecerint violentas, ad primum.]

C A P. XXXVI.

Excommunicatus est, qui in Clericum etiam violentam manus injecerit, etiam si hoc faciat in satisfactionem precedentis injuriæ. h. d. & est calus notabilis.

Idem Bracaren. Archiepiscopo. (an. 1214.)

CONTINGIT d interdum, quod Clerici, si quem offendant, & satisfacere velint offenso, secundum morem patriæ, quem inter se Laici observant, corpora sua sponte supponunt XXX. seu pluribus, aut paucioribus percussioibus sustium: [& infra. 1] Nos autem Fratrem tuæ super hoc respondemus, quod hujusmodi manus injectio, etsi non violenta, tamen injuriosa videtur, cum ille canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus, & mandamus, ut id de cætero prohibeas attentari. Si quis autem Clericus post prohibitionem hujusmodi sponte se subjecerit, excommunicetur: proviso, ut Clericus injuriam passo sine injuria Clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

a Poteritis. b Cap. 18. eod. tit. in 3. compil. vid. Bernard. Diaz. in pract. crim. can. cap. 119 & c. 131. c Quid de capiende Clericum suum debitorem, suspectum de fuga, vid. Bart. in l. si quis in servit. ff. de furt. d Cap. 10. eod. tit. in 3. compil.

[1 Quas frequenter non coacti suscipiunt, sed volentes, non solum de aliorum Clericorum manibus, sed etiam Laicorum. Unde nos humiliter consulebas, utrum hujusmodi percussores in canonem incidant sententiæ promulgatæ.]

C A P. XXXVII.

Servus excommunicatus pro injectione manuum in Clericum, tenetur pro absoluteione ire ad sed. Apost. sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa, grave damnum patiarur, vel servus hoc faciat in ejus fraudem, absolvi potest ab Episcopo, si laeso non fuit enormis.

Idem Lugdunen. Archiepiscopo. (an. 1214.)

RELATUM a est nobis, quod cum aliqui servi propter injectionem manuum in Clericum violentam, in canonem incidunt sententiæ promulgatæ: allegantibus dominis eorumdem, quod carere mancipiis suis nolunt, venire ad sed. Apostol. absolventi non curant, per occasionem hujusmodi eludentes Ecclesiasticam disciplinam. Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad sed. Apostol. absolventos: cum plus sit Deo, quam homini deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio dominorum, aut ipsi domini propter hoc sine culpa sua grave damnum incurrant: tunc enim b in utrolibet casu poteris eos ex indulgentia nostræ provisionis absolvere, cum nimis sint ab Apost. sede remoti: sed in recompensationem laboris, quem in itinere sustinerent, alia eis satisfactio injungatur: dummodo non sit tam gravis, & enormis excessus, ut propter vitandum scandalum, & tollendum exemplam, hujusmodi servi ad servum servorum Dei venire debeant absolventi.

C A P. XXXVIII.

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

Idem Strigonien. Archiepiscopo. (an. 1214.)

SACTIS est e canonibus institutum: [& infra.] Licet is, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus, & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato Ecclesiæ excommunicatos, quos prius foverat, d expugnaverit: non tamen priusquam absolutiois gratiam perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in hujusmodi bello, sunt absoluteiones vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, nisi cum de ipsis viventibus poenitentia per evidentiæ signa constiterit, & juxta cujusdam constitutionis nostræ tenorem, defuncto etiam absolutiois beneficium impendatur.

C A P. XXXIX.

Semel excommunicatus debet vitari semper ut excommunicatus: nisi legitime probet se fuisse absolutum.

Idem Assuntinen. Episcopo. e (an. 1214.)

SICUT f nobis: [& infra. 1] Fratrem tuæ respondemus, quod nisi excommunicati a te super absoluteione sua literas nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportaverint, aut alio modo legitime de illorum absoluteione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis, ut prius, habeas, & facias vitari.

[1 Tuis literis intimasti, cum aliquos tuæ diocesis Clericos, vel Laicos culpis suis exigentibus excommunicationi supponis, ipsi postmodum ad te nulla satisfactione præmissa sine testimonialibus literis redeuntes, dicunt se absoluteionis beneficium accepisse, quibus si credi dubitas, in hac parte per nos instrui suppliciter postulasti, cum propter causam hujusmodi, sicut dicit, tua

a Cap. 11. eod. tit. in 3. compil. b Dicitur, enim, non est in vetustioribus Codicibus. c Cap. 12. eod. tit. in 3. compil. d expugnaver. e al. ita: Assinanti Episc. f Cap. 12. eod. tit. in 3. comp.

sue sententiae a subditis condemnantur. Nolentes itaque malitiam hominum indulgere.]

C A P. XL.

Si excommunicatus ab Episcopo ad Metropolitanum appellatus, ab eo absolvi potest: Metropolitanus tamen volens suo Suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absolvendum, & tenetur etiam remittere, quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus: & ante absolutionem non auditur volens probare se iniuste excommunicatum: secus, si probare vult sententiam esse nullam.

Idem Senonen. Archiepiscopo. (an. 1214.)

Per tuas literas: (& inf. 1) Videtur enim aliquibus, quod cum ad Metropolitanum per appellationem quæstio non deferretur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab Ecclesia separatus, siue appellaverit, siue non, Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam epistolæ, quam Scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur, quod si ante appellationem in aliquem excommunicationis sententia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litem ingressum ab eo juramento recepto secundum Ecclesiæ consuetudinem debet ipsum absolvi, nisi voluerit Episcopo diocesano deferre, ipsumque ad eum remittere absolvendum: ubi etiam consequenter inferitur, quod nec excommunicati sunt audiendi, priusquam fuerint absoluti, nec sunt ad illos, a quibus appellaverant, remittendi. In Sardicis. autem Concilio reperitur, ut is, qui ab Episcopo est abiectus, finitimos Episcopos interpellat, & causa ejus audiat, & diligentius pertractetur: Episcopus autem, qui iuste, vel iniuste abiecit eundem, patienter accipiat, ut discutiatur negotium, quatenus vel probetur ejus a pluribus sententia, vel etiam emendetur: prius tamen quam omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causæ cognitionem communioni eum sociare præsumat, qui fuerat communionem privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrum quis proponat se post appellationem legitimam interpositam excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, in quibus casibus ad probationem eorum, etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis constiterit, in aliis evitari debet, quæquam Apost. sedes etiam tales c. consueverit absolvi ad cautelam. Verum in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quod si absolutionis beneficium humiliter postulaverit, Metropolitanus eum debet absolvi, nisi suo duxerit Suffraganeo deferendum: cui tamen si Suffraganeus absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absolvat cautione recepta, quod suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & quod canonicum fuerit, (iustitia mediante) decernat. Quod si forsitan Episcopus subditum suum propter manifestum excommunicasset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absolvi, nisi Suffraganeus requisitus malitiose sibi beneficium absolutionis denegaret.

(1 Nobis intimasti, quod ven. F. n. Alifiodoren Episcopus in dil. fl. Alifiodoren. Archiepiscopus excommunicationis sententiam promulgasset, Archiepiscopus tuo se conspectui præsentavit, & quod staret mandato Ecclesiæ, sufficienter obtulit cautionem, perens humiliter, ut absolutionis ei beneficium exhiberes: tu vero deferre volens Episcopo memorato, ipsum sepe monuisti, ut absolveret Archiepiscopum memoratum. Sed quia tuis monitis non parebat, excommunicatum absolvi curavisti,

a Cap. 14. eod. tit. in 3. comp. b. al. deest verbum, debet, e ad. talem.

a. C. 2. de rescript. in 3. comp. vide Clem. si summus. de sens. excom. b. C. 15. eod. tit. in 3. comp. Pars hujus in c. officii. sup. de pœnit. & remiss. c. C. 16. eod. tit. in 3. comp. vide Joann. Caldera tract. de inter. memb. 6. q. 4. d. C. 17. eod. tit. in 3. comp. vide Doct. Theolog. l. 4. sent. dist. 23.

quem Episcopus pro absoluto non habet, utpote qui proponit, quod ad te illius absolutio non spectabat. Unde quæris, quid in similibus de cætero sit agendum.)

C A P. XLII.

Si Papa suis literis excommunicatum salutat, non propter hoc eum absolvit.

Idem. (an. 1214.)

Si aliquando a forte contigerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationi subjecti, nostræ literæ cum salutationis alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam surreptionem contingat hujusmodi literas impetrari.

C A P. XLIII.

Excommunicatus a pluribus Prælatibus ob plures causas non est communioni restituendus, licet de una causa velit satisfacere: & si impetratur absolutio tacitis aliis causis, non valet absolutio.

Idem C. sancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardin.

Apostolica sedis Legato. (an. 1214.)

Officii b: (& inf.) Postremo quæstivisti, utrum is, qui propter plures excessus a pluribus Prælatibus jus in ipsum habentibus excommunicationis est vinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absolvendus, de quo satisfacere vult eidem: & cum de alio non satisfecerit, alii absolutio valeat nunciari: (& infra.) Super hoc articulo respondemus, quod supprimenti veritatem absolutio surrepta non prodest: & veritatem intelligens absolutionem hujusmodi exhibere non debet.

C A P. XLIII.

Excommunicatis, & interdictis predicari potest licite verbum Dei. Hoc primo. Et tempore generalis interdicti concedi potest baptismus, & christiatio in fronte, & pœnitentia morientium. Hoc secundo.

Idem Ferrariorum Episcopo.

Responso c nostro postulas edoceri, an cum Ferrariorum civis excommunicationis, & interdicti sententiis sine ligati, liceat tibi viros, & mulieres semel in hebdomada, vel in mense apud aliquam Ecclesiam convocare, quibus prædicare verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respondemus, quod sine scrupulo conscientiæ hoc facere poteris, eum videris expedire, dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quæstivisti, cum Ferrariorum civitas sit interdicto supposita, & ideo sint ibidem [præter baptismum parvulorum, & pœnitentias morientium] universa sacramenta Ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo respondemus, quod sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem in frontibus a te possunt sacro chrismate deliniri.

C A P. XLIV.

Si conjunx scit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, sed potius excommunicationem pari: si autem hoc credat ex causa probabilis, & discreta, potest reddere debitum, non autem exigere: sed si ex levi, & temeraria causa, deposita conscientia, potest reddere, & exigere.

Idem. (an. 1214.)

Inquisitioni tuæ respondentes d, credimus distinguendum, utrum alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato

a C. 2. de rescript. in 3. comp. vide Clem. si summus. de sens. excom. b. C. 15. eod. tit. in 3. comp. Pars hujus in c. officii. sup. de pœnit. & remiss. c. C. 16. eod. tit. in 3. comp. vide Joann. Caldera tract. de inter. memb. 6. q. 4. d. C. 17. eod. tit. in 3. comp. vide Doct. Theolog. l. 4. sent. dist. 23.

rato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit, an non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum mortale operari. In secundo distinguimus, utrum habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi, & temeraria, an probabilis, & discreta: & quidem ad sui pastoris consilium [conscientia levis, & temeraria credulitatis explosa] licite potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Verum cum conscientia pulsata animus ex credulitate probabilis, & discreta, quamvis non evidenti, & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientiæ committat offensam.

C A P. XLV.

Per dimissionem habitus & tonsuræ, non perdit Clericus antea trinam monitionem privilegium Clericale.

Idem. (an. 1214.)

Contingit interdum a: (& infra.) Sane sicut accepimus insinuante Comite Flandren, in diecepsi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsuræ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico b quicquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se Clericos exhibentes: cum enim c super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahantur, circumcisus crinibus, ut possint circumveniri vindictam, se pro Clericis repræsentant, Clericalis fori privilegium labii allegantes, qui factis paulo ante negaverant Clericatum: (& infra.) Verum quia privilegium meretur amittere, qui permittit sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium in vocat, qui committit in legem: volumus, & mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur d immunitatis extorres e, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

C A P. XLVI.

Ab excommunicati denunciatione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicavit.

Idem. (an. 1214.)

In præsentia f dil. filii: (& infra.) Nec Canonici suo Decano excommunicationem possunt obicere, cum super hoc nec commonitus, nec impetitus fuerit: neque ipsi propter hoc eum duxerint evitandum, sed Episcopus in mensa, & Canonici communicaverint ei etiam in divinis.

C A P. XLVII.

Excommunicatus est dolose permittens Clericum percuti, ex quo poterat prohibere, & non prohibuit.

Idem. (an. 1214.)

Quantæ præsumptionis g, & temeritatis existat in Rectoribus Ecclesiæ manus injicere violentas: (& infra.) Ne autem solos violentiæ hujusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet puniendos, facientes, & consentientes pari pœna plectendos catholica condemnatur auctoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum possint, manifesto facinori desunt obviare.

[1 In Evangelio Dominus potestatur, qui se in ministris suis asserit flagellari, & Apostolorum principi alibi perhibuit se iterum crucifigi: hoc etiam qualitas pœnæ manifeste declarat, cum excommunicationis sententia in ipso actu feriat delinquentes, si non solum in fratres nostros, & Coepiscopos, sed etiam minoris ord. Clericos violentiam præsumpserint operare.]

a Vid. Clem. 1. & 2. De vita & honest. Cler. & Bern. Diaz. in pract. crim. cap. 69. & 70. b Al. de Clericatu. c Distio, enim, non est in plerisque antiq. cod. d al. fiunt. e al. extorres: sed legendum extorres. f Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. vide quod notat. Joann. Calder. tract. de interd. Eccl. memb. 6. q. 4. g C. 3. eod. tit. in 4. comp. vide Navarrum in Manuali confess. c. 24. num. 29. & seq.

Tom. II.

C A P. XLVIII.

Prælati excommunicare non debent subditum, nisi competentis monitione præmissa, & ex causa manifesta, & rationabili: & contrasacri imponitur pœna hic expressa. Item puniuntur subditus, qui falso conqueritur se excommunicatum iniuste: & subjicit quid juris, si Prælati dicens se errasse, vult excommunicatum absolvi, & adversarius appellat, ne absolvatur.

Idem in Concilio generali. (an. 1216.)

Sacro approbante Concilio a prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competentis admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas [si necesse fuerit] possit probari monitio, promulgare præsumat: quod si contra præsumperit, etiam si iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus pœna multandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujusquam absque manifesta, & rationabili causa procedat, ad quam si taliter forte processerit, & requisitus humiliter processum hujusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione querelam: qui (si absque periculo moræ potest) ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat intra competentem terminum absolvendum: alioquin ipse per se, vel per alium (prout viderit expedire) sufficienti cautione recepta munus ei absolutionis impendat. Cumque adversus excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit, excommunicatorem condemnatur ad interesse excommunicato, alias nihilominus [si culpæ qualitas postulaverit] superioris arbitrio puniendus: cum non levis sit culpa, tantum infligere pœnam infanti, nisi forsitan erraverit ex causa probabilis, maxime si laudabilis opinionis existat.

Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum, idem b & super iniusta excommunicationis molestia per pœnam ad interesse, vel alias secundum superioris arbitrium condemnatur: nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo, pro quo fuerit iusta excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducat sententiam usque ad satisfactionem condignam in violabiliter observandam. Si vero Judex suum recognoscens errorem paratus sit talem revocare sententiam, & is, pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione revocaret illam, appeller, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari: & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipso jure parebit, excommunicatum absolvat: sicque pœnæ præscriptæ minime subjacebit: caveas omnino, ne voluntate perversa in alterius præjudicium mentiat error, si distinctionis canonicæ vult effugere ultionem.

C A P. XLIX.

Excommunicat hereticos, & quoscumque violatores Ecclesiasticæ libertatis.

Honorius III. Episcopo Bononien. (an. 1224.)

Noverit c Fraternalitas tua: (& inf. 1) Excommunicamus omnes hereticos utriusque sexus, quoscumque nomine censeantur, & fautores, & receptatores, & defensores eorum, necnon & qui de cætero sermionis ord. Clericos violentiam præsumpserint operare.]

Aaa

vari

a Quam caute sit faciend. excommunicationis sentent. cavet Trid. Conc. sess. 25. de refor. c. 5. b In Contr. libro & aliis recentioribus ita: idem super iusta excommunicationis molestia, & c. sed in Concilio, & Vaticanis constant. legitur ita: idem & super iniusta. c Vide Zanchium tract. de her. c. 17. & 18. & Alphonsum Castrum l. 2. c. 18. de iusta punitione heret.